

ΦΙΑΣΚΟ ΜΕ ΕΡΓΟΣΗΜΙΟ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥΣ

Μηδαμνή είναι η ανταπόκριση στο νέο μέτρο, τη στιγμή που οι ανασφάλιστοι εργαζόμενοι αυξάνονται λόγω της κρίσης και οι καταγγελίες σέρνονται στους διαδρόμους της γραφειοκρατίας. Στο μεταξύ, το υπό πτώχευση κράτος εξακολουθεί να χάνει δισεκατομμύρια ετησίως...

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΗ | ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ

Η

αδήλωτη εργασία εξαπλώνεται το τελευταίο διάστημα ολοένα και περισσότερο. Το αποδεικνύουν οι επίσημοι αριθμοί, οι καθημερινές εικόνες (όλοι είδαν ποιοι μάζεψαν τα σκουπίδια κατά τη διάρκεια της τελευταίας απεργίας των εργαζομένων στην καθαριότητα), η ίδια η ζωή. Η διαπίστωση πως η κρίση αυξάνει την αδήλωτη εργασία ήταν άλλωστε και ένας από τους λόγους που στο Μνημόνιο (ν. 3845/2010) αποφασίστηκε η αναμόρφωση του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ), κάτι που έγινε τον περασμένο Αύγουστο με νομοθετική ρύθμιση, ούτως ώστε να είναι σε θέση να ασκήσει κάποιον υποτυπώδη έλεγχο. Για τον ίδιο λόγο θεσμοθετήθηκε και το εργόσημο, προκειμένου να αναδυθούν από την αφάνεια εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι σε υπηρεσίες κατ' οίκον και σε αγροτικές εργασίες, κατά κύριο λόγο αλλοδαποί. Ακόμα αντηχούν οι αλληπάλληλες, βαρύγδουπες κυβερνητικές εξαγγελίες περί αυστηρών κυρώσεων στους εργοδότες, στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται ότι απασχολούν παράνομα αλλοδαπούς.

Στην πράξη, τίποτα απολύτως δεν έχει αλλάξει· αντιθέτως, το φαινόμενο μεγεθύνεται καθημερινά. Οι συνεχείς εξαγγελίες που σέρνονται, οι νομοθετικές ρυθμίσεις που αχρηστεύονται στα γρανάζια της γραφειοκρατίας, οι ευρωπαϊκές οδηγίες που παραμένουν ανεφάρμοστες αποδεικνύουν την παντελή έλλειψη πολιτικής βούλησης.

Βασικός μοχλός της παραοικονομίας

Η αδήλωτη εργασία στη χώρα μας, βασικός μοχλός της παραοικονομίας, αντιστοιχεί στο 20 - 25% του ΑΕΠ, σύμφωνα με διεθνείς έρευνες, που κατατάσσουν την Ελλάδα στην πρώτη θέση μεταξύ των 21 κρατών-μελών του ΟΟΣΑ και στη δεύτερη μεταξύ των 27 της Ε.Ε. Αφορά τους ανασφάλιστους Έλληνες και τους αλλοδαπούς, οι οποίοι είτε βρίσκονται παράνομα στη χώρα είτε νόμιμα (π.χ. λόγω «οικογενειακής συνένωσης»), αλλά δεν έχουν δικαίωμα να εργάζονται. Ο ένας στους τέσσερις απασχολούμενους (το 24%), δηλαδή περίπου ένα εκατομμύριο εργαζόμενοι, είναι ανασφάλιστοι, με αποτέλεσμα το ασφαλιστικό σύστημα να χάνει κάθε χρόνο 5 δισ. ευρώ, σύμφωνα με τον επιστημονικό διευθυντή του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ Σάββα Ρομπόλη, ή 6 δισ. ευρώ, σύμφωνα με τον υπουργό Εργασίας Γιώργο Κουτρουμάνη, που ανεβάζει τους ανασφάλιστους σε 1.250.000. Καταθέτοντας στην κοινοβουλευτική επιτρο-

Εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενοι, κυρίως αλλοδαποί, απασχολούνται ανασφάλιστοι με χαμηλά μεροκάματα σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας.

πή κοινωνικής ασφάλισης, ο αναπληρωτής καθηγητής Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου, Ιορδάνης Ψημμένος, υποστήριξε ότι το φαινόμενο θα έπρεπε να έχει αντιμετωπιστεί ήδη από τη δεκαετία του '90, υπενθυμίζοντας παράλληλα πως «μεγάλος αριθμός Ελλήνων προοδεύει μέσα από τη χρησιμοποίηση επαγγελματικών κατηγοριών που δεν έχουν ασφάλιση».

Το μεγαλύτερο ποσοστό ανασφάλιστων εργαζομένων εντοπίζεται στη γεωργία, στις κατασκευές, σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και εστιατόρια, στο λιανεμπόριο, στη βιομηχανία τροφίμων, σε υπηρεσίες προστασίας (σεκιοϋριτι), στο χονδρικό εμπόριο και στα συνεργεία καθαρισμού.

Περισσότερα από 5 δισ. ευρώ ετησίως χάνουν τα καταρρέοντα ασφαλιστικά ταμεία, λόγω της αδήλωτης εργασίας.

ρέα, και δίνει το εργόσημο στον εργαζόμενο, ο οποίος το εξαργυρώνει από τις τράπεζες, αφού προηγουμένως έχουν παρακρατηθεί οι αναλογούσες ασφαλιστικές εισφορές.

Με το εργόσημο θα ασφαλιζόνταν πάνω από 300.000 άτομα, που απασχολούνται σε υπηρεσίες οικιακής καθαριότητας, κηπουρικές εργασίες και μεμονωμένες μικροεπιχειρηματικές μη οικοδομικές εργασίες, σε παράδοση ιδιαίτερων μαθημάτων, φύλαξη και μεταφορά παιδιών, νηπιών και βρεφών, παροχή κάθε μορφής βοήθειας και φροντίδας σε ηλικιωμένα άτομα ή άτομα με ειδικές ανάγκες, αισθητικές φροντίδες (κομμωτική, περιποίηση προσώπου και σώματος), φυσικοθεραπείες και κινησιοθεραπείες. Αποφασίστηκε μάλιστα να ασφαλιστεί μέσω εργόσημου και το σύνολο των εργατών γης που απασχολούνται σε γεωργικές ή κτηνοτροφικές επιχειρήσεις, με δεδομένο ότι η Ελλάδα δεν εφαρμόζει το εργατικό δικαίο στις αγροτικές εργασίες.

Τα μέχρι σήμερα γνωστά στοιχεία είναι άκρως απογοητευτικά. Συγκεκριμένα, το μεν ΙΚΑ είχε κόψει μόλις 6.739 εργόσημα μέχρι τις αρχές Δεκεμβρίου, ενώ ο ΟΓΑ μόλις 1.873 μέχρι τα μέσα Δεκεμβρίου, συνολικά δηλαδή πουλήθηκαν 8.612 εργόσημα, αριθμός που αντιστοιχεί σε ακόμη μικρότερο αριθμό εργαζομένων που ασφαλιστήκαν, αφού για ορισμένους έχει κοπεί εργόσημο για περισσότερες από μία φορές (π.χ. κάθε εβδομάδα).

Το ΙΚΑ ασφαρίζει με το εργόσημο και παράνομους αλλοδαπούς: «Εμείς ασφαρίζουμε όλους όσους εντοπίζουμε να εργάζονται, νόμιμους ή παράνομους, τους αποδίδουμε όμως την ασφάλιση μόνο εφόσον αποκτήσουν ΑΦΜ, όπως στην περίπτωση που έχουν άδεια προσωρινής διαμονής», με ενημερώνει σχετικά ο προϊστάμενος της διευθύνσης Ασφάλειας-Εσόδων του ΙΚΑ, Δημήτρης Παπαχρήστου, που διευκρινίζει ότι, για να λάβει ένας μετανάστης προσωρινή άδεια παραμονής, θα πρέπει να προσκομίσει βεβαίωση του εργοδότη ότι απασχολείται επί ενάμιση χρόνο και στα δύο τελευταία χρόνια να έχει τουλάχιστον 150 ένησημα. Ο ΟΓΑ, από την άλλη, ασφαρίζει μόνο τους νόμιμους αλλοδαπούς, που αποτελούν μια ελάχιστη μειονότητα όσων εργάζονται σε αγροτικές εργασίες. «Το εργόσημο αποτελεί μόνο έναν κρίκο της αλυσίδας· χρειάζονται κι άλλες νομοθετικές ρυθμίσεις, πρέπει πρώτα να αντιμετωπιστεί το θέμα της λαθρομετανάστευσης», υποστηρίζει σχετικά η διευθύντρια του Κλάδου Ασφάλισης του ΟΓΑ, Αριστέα Σοφιαδάκη.

Λιγότερα από 9.000 εργόσημα είχαν πουληθεί μέχρι τα μέσα Δεκεμβρίου, αριθμός που αντιστοιχεί σε ακόμα λιγότερους ασφαλισμένους.

«Τους κρύβουν μέσα σε κοντέινερ, σε τουαλέτες, οπουδήποτε...»

Συνέντευξη με τον ειδικό επιθεωρητή του ΣΕΠΕ, Μιχάλη Χάλαρη

ΦΕΡΜΗ ΒΟΥΡΛΟΥΜΗ

Είναι σε θέση το ΣΕΠΕ να ελέγξει την κατάσταση; Είναι κατάλληλα στελεχωμένο;

Από την αρχή είχαμε πρόβλημα υποστελέχωσης. Υπήρχε ρητή δέσμευση στο Μνημόνιο να έχουμε στελεχωθεί μέχρι τις 30 Ιουνίου του 2011. Εγιναν μόνο τρεις μετατάξεις, συν 53 αναγκαστικές από το Ολυμπιακό Χωριό και τον ΟΑΣΑ. Οτι πήγε με τη συνήθη διαδικασία δεν περπάτησε. Το λέω ευθέως, πρόκειται για αναληψία της δημόσιας διοίκησης. Το Δημόσιο συνεχίζει να είναι ο μεγάλος ασθενής της χώρας. Παρ' όλα αυτά, αφού είμαστε ο μοναδικός ελεγκτικός μηχανισμός στην αγορά εργασίας, παλεύουμε με τα μέσα που έχουμε.

Ελέγχετε όλες τις καταγγελίες; Διότι δημοσιεύτηκε ότι στη Ρόδο, παραδείγματος χάριν, κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου δεν υπήρχαν επιθεωρητές να ελέγξουν...

Εχουν προκληθεί δύο θέσεις στη Ρόδο και περιμένουμε να ελευθερωθούν. Αλλά πέσαμε στην κακή συγκυρία του 1 προς 10 και, δυστυχώς, όλο το σύστημα πάει πολύ αργά. Εξετάζουμε μεν όλες τις καταγγελίες, αλλά ύστερα από έναν και ενάμιση μήνα. Τώρα φτιάχνουμε μια έξτρα ομάδα 24ωρης επέμβασης, ειδικά για το Λεκανοπέδιο Αττικής.

Η οποία επρόκειτο να ξεκινήσει από τις αρχές Οκτωβρίου;

Δυστυχώς, μεσολάβησε ο νόμος 4024, που προβλέπει περικοπές κατά 30% των οργανικών μονάδων. Κόψε-ράψε, τελικά αυτή η μονάδα, που ήταν αυτοτελές γραφείο, μετατράπηκε σε τμήμα. Πρέπει να βγει ο νόμος που θα το περιγράψει, να βγει υπουργική απόφαση, την έχουμε έτοιμη, αλλά περιμένουμε να βγει πρώτα ο νόμος. Και, για να λειτουργήσει η μονάδα, χρειάζεται μια απόφαση δική μου. Η απόφαση είναι έτοιμη, αλλά περιμένουμε να γίνει τμήμα για να πούμε στην απόφαση «το τμήμα» και να μην το λέει «γραφείο», και η υπόθεση έχει πάει λίγο πίσω. Πάντως, όπως σας είπα, όλες οι καταγγελίες εξετάζονται.

Δεν παίζει ρόλο η καθυστέρηση; Κάποιοι καταγγέλλει ότι τώρα εκεί γίνεται κάτι. Επειτα από ενάμιση μήνα, μπορεί να μη συμβαίνει τίποτα πια.

Συνήθως, οι παραβάσεις δεν έχουν το χαρακτήρα του καταπιεστικού. Αλλά σίγουρα το γραφείο αυτό, το επιχειρησιακό κέντρο, θα βοηθήσει.

Πληροφορήθηκα ότι σε ένα μεγάλο εργοτάξιο στα Σπάτα, όταν πήγε η επιθεώρηση να ελέγξει, πηδούσαν οι αδήλωτοι εργαζόμενοι, κυρίως αλλοδαποί, από τα συρματοπλέγματα, για να αποφύγουν τον έλεγχο. Πρακτικά, τι κάνετε σε αυτές τις περιπτώσεις;

Πρακτικά, πρέπει να τους μπλοκάρεις, χρειάζεσαι στρατιωτική επιχείρηση, δεν είναι εύκολο. Πρέπει να βγουν περισσότεροι επιθεωρητές, αν πρόκειται για μαζικό φαινόμενο. Αυτό που γίνεται σε ορισμένες περιπτώσεις είναι ότι μετρούν δειγματοληπτικά όσους προλάβουν να δουν, σημειώνουν και συγκρίνουν τον αριθμό με το βιβλίο νεοπροσλαμβανομένων του ΙΚΑ. Αλλά και πάλι, οι επιθεωρητές δεν είναι κατοχυρωμένοι. Αν έχει τρόπο ο εργοδότης, τους κρύβει.

Είναι πολλά τα σχετικά παραδείγματα. Στη Νάουσα, σε εργοστάσιο κονσερβοποιίας, έκρυψαν κατά τη διάρκεια του ελέγχου τις εργάτριες μέσα στα ψυγεία, στις Σέρρες κλειδώναν καθημερινά πάνω από 500 εργάτες μέσα στις εγκαταστάσεις, για να μη γίνουν αντιληπτοί, στο Σχηματάρι, σε συσκευαστήριο, τους φυγάδευαν από την πίσω πόρτα.

Συνέχεια γίνονται αυτά. Τους κρύβουν μέσα σε κοντέινερ, σε τουαλέτες, οπουδήποτε. Στη Ρόδο, σε ένα μεγάλο οικοδομικό έργο, μόλις ξεκίνησε ο έλεγχος, μπήκαν όλοι με τα ρούχα στη θάλασσα και παρίσταναν τους κολυμβητές. Η αστυνομία αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει σκυλιά για να βγουν έξω. Η αδήλωτη εργασία είναι γάγγραινα. Σύμφωνα με τα στοιχεία μας, το 25% των ντόπιων εργαζομένων και το 40% των αλλοδαπών είναι ανασφάλιστοι.

Σύμφωνα όμως με στοιχεία που προέρχονται από τα δημόσια νοσοκομεία, μόνο ένας στους δέκα νοσηλευόμενους αλλοδαπούς είναι ασφαλισμένος.

Εμένα μου βγαίνουν 40%. Με τα στοιχεία που επικαλείστε, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως ανασφάλιστοι είναι το 40 - 90% των αλλοδαπών εργαζομένων.

Για ποιο λόγο το ΣΕΠΕ δεν ελέγχει τους εργάτες γης στην αγροτική οικονομία, που στη μεγάλη τους πλειονότητα εργάζονται ανασφάλιστοι;

Η ελληνική κυβέρνηση δεν έχει κυρώσει τη διεθνή σύμβαση εργασίας 121. Μοναδική λύση για τους εργάτες γης, προκειμένου να έχουν ασφάλιση και κοινωνική περιθαλψη, είναι το εργόσημο. Συμφέρει τους εργοδότες, η εισφορά πέφτει από το 35% -που ήταν στον ΟΓΑ- στο 10%, αλλά και πάλι δεν υπάρχει ανταπόκριση.

Ο νέος νόμος κατοχυρώνει τη δυνατότητα των παράνομων αλλοδαπών να καταγγέλλουν τους εργοδότες. Δηλαδή, μέχρι τώρα τι γινόταν;

Η δυνατότητα υπήρχε. Εμείς δεχόμαστε μέχρι και ανώνυμες καταγγελίες. Μπορεί απλώς, επειδή είναι παράνομοι, να φοβούνται να απευθυνθούν στην επιθεώρηση εργασίας. Τώρα πρωτομπήκε το ΣΕΠΕ στην αδήλωτη εργασία. Αυτήν τη στιγμή οι επιθεωρήσεις εργασίας διεθνώς κάνουν στροφή προς την αδήλωτη εργασία, είναι παγκόσμιος προσανατολισμός.

Τι πρόστιμα προβλέπονται;

Στους ανασφάλιστους, 500 ευρώ το κεφάλι συν τις ασφαλι-

Αφανείς, από τον πολύ κόσμο, μεταφέρονται εντός ψυγείων σε χωράφια και εργοστάσια.

στικές εισφορές και, αν βρούμε εκτεταμένη αδήλωτη εργασία, προβλέπεται μέχρι και διακοπή λειτουργίας της επιχείρησης. Όταν εντοπίζουμε αλλοδαπούς που βρίσκονται παράνομα στη χώρα, επιβάλλεται πρόστιμο 3.000 - 15.000 το κεφάλι. Όλα αυτά έγιναν επί Λοβέρδου. Μέχρι τότε απλώς ενημερώναμε τον διοικητικό περιφερειάρχη, και αυτός έκανε ό,τι ήθελε. Τώρα κόβουμε το πρόστιμο για παράνομη εργασία και ενημερώνουμε παράλληλα και τον περιφερειάρχη.

Εχουμε ακούσει αλληπάλληλες κυβερνητικές εξαγγελίες για αυστηρές ποινές σε όσους εργοδότες απασχολούν αλλοδαπούς που βρίσκονται παράνομα στην επικράτεια. Τον Ιούνιο του 2009, στο συμβούλιο υπουργών της Ε.Ε. κατατέθηκε πρόταση οδηγίας, που προέβλεπε πως οι εργοδότες που απασχολούν υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι διαμένουν παράνομα στην επικράτεια των «27», θα είχαν χρηματικές κυρώσεις, αλλά θα πλήρωναν και τα έξοδα επιστροφής στις χώρες τους. Τι απέγινε αυτή η οδηγία; Εφαρμόζεται;

Οχι. Αναμένεται να αναγνωριστεί με νόμο τώρα, είναι μια από τις εκκρεμότητες στο υπουργείο Εργασίας.

Δηλαδή, προωθείται;

Οχι, είναι τελειωμένο. Απλώς πέσαμε στις ανακατατάξεις και δεν ξέρω με τη νέα κυβέρνηση τι πορεία θα πάρει. Έχει γίνει μια πρώτη ανάγνωση στο υπουργικό συμβούλιο.

Της οδηγίας;

Της εναρμόνισης της οδηγίας. Η Ελλάδα έχει μεταφράσει την οδηγία, έχει προσαρμοστεί, είναι έτοιμη...

Πριν από ένα χρόνο αποκαλύφθηκε ότι ανασφάλιστοι αλλοδαποί εργάζονται μέσα στο ίδιο το υπουργείο Εργασίας, μέσω εργολαβίας. Με αφορμή τον Αιγύπτιο Εμάντ Ασίζ, που έπεσε από τον τρίτο όροφο και σκοτώθηκε, ενώ καθάριζε τα τζάμια στο κτί-

ριο της οδού Κοραή. Είναι πολλές οι καταγγελίες πως αμέτρητοι εργαζόμενοι σε συνεργεία καθαρισμού στις υπηρεσίες του Δημοσίου είναι ανασφάλιστοι.

Έτσι έγινε, όπως λέτε. Αλλά με το άρθρο 68 του νόμου 3863/2010 ελέγχεται, έως ένα βαθμό πλέον, η κατάσταση. Διασφαλίζεται ότι όσοι απασχολούνται από εργολάβους θα πληρώνονται σύμφωνα με τις συλλογικές συμβάσεις.

Το θέμα είναι αν τηρούνται οι συμβάσεις. Διότι και στην περίπτωση του Αιγύπτιου δεν τηρούνταν η σύμβαση που είχε υπογραφεί με το υπουργείο.

Εδώ είχαμε ένα άλλο παιχνίδι, εκ των πραγμάτων. Γιατί, για να καθαρίσεις τζάμια, πρέπει να διαθέτεις ειδικό γερανάκι. Οπότε, ο εργολάβος σου λέει: «Εγώ ειδικό γερανάκι δεν πρόκειται να πληρώσω, δεν με συμφέρει. Θα πάω μια μέρα που είναι κλειστή η υπηρεσία, θα βάλω έναν εργάτη να κρεμαστεί και κανένας δεν θα με δει».

Τιμωρήθηκε ο συγκεκριμένος εργολάβος;

Οπουδήποτε δεν θα ξανασυμμετάσχει σε διαγωνισμό. Αλλά έχει, δυστυχώς, τη δυνατότητα να αλλάξει νομική μορφή και να συνεχίσει... •

«Κόψε-ράψε, τελικά η μονάδα 24ωρης επέμβασης, που ήταν αυτοτελές γραφείο, μετατράπηκε σε τμήμα. Πρέπει να βγει ο νόμος που θα το περιγράψει...»